

אחד-העם בדיוון על ועד-הלשון

פרטיכל מישיבת המרכז* בט"ז חשוון תרע"ב

יודע אם שפטנו היא כבר שפה חיה, אולם עבדה היא שהיא שפת הלמוד בכל בתיה הספר ובכל המקצועות וצרכיהם ע"כ לדאג לברא טרמינולוגיה אחת בשביבם. עתה מצאתי בכל בית חירות לעשיית וייצור מילים. כל מורה בוראה ומה חדש כרצינו ודעתו, זה קורא למושג ידוע כך והשני אחרה ואך בבי"ס אחד יש הבדל בין תלמידי מורים שונים. דבר זה יכול להשפיע על בלבות הילדים הרכים, שלא יבינו איש שפת רעהו, רגש של בו לשפטנו. במקום "דור הפלגה" זה השLIGHT עכשו בתיה"ס נחוץ לברא "שפה אחת ודברים אחדים". לדעתינו הפרטית נחוץ שימצא בא"י או רון בז' סמך לבחירת המלים וקביעתן וליצירת טרמינולוגיה אחת שתתקבל בכל בתיה". גם בחו"ל מרגשים זרך בבן-סמך במקצוע זהה וב考ן גראס האחרון¹ בקש ממוני לבא בדברים עם ועד הלשון בירושלים ומר זלטופולסקי הביטה

בישיבה עם אחד-העם בעניין ועד הלשון במושב ה"ה: דר' לוריין, יהיאל', אדרלי, פפר² ודר' בוגרשוב³

מהברי ועד הלשון: דר' מזיאן ומר ד. לילן מהברי והעד לשפה: אוורוקובסקי, קריישבסקי,⁴ דר' מטמן, הררי,⁵ ש. גוטמן⁶ והאורח הנכבד מר אחד העם⁷.

היו"ר דר' לוריין: ככלכם יודעים בודאי מתרת ישבתנו המשטפת. מר אחד העם רוצה להציג שאלות בנוגע ל"וועד הלשון" בירושלים שפסקה עבودתו בזמן האחרון ובמועד בניין סמך מחבריו – להציג גם העצמות בזוע לבורר מטרתו והתחדשות עבודתו.

מר אחד העם: בהיותי בא"י לפני י"ב שנה מצאתי בה בתיה"ס אחים לעשית הלשון ובאר羞 זה של בז'יהודה. או היה כל הדבר הזה לשחק בעניין. אבל עתה נשנה המצב. אני

* מרפו המורים

1. יוסף לוריין (תרל"א-תרצ"ח), מхран, ראש מרפו המורים ומלאחר מלחמת העולם עד מותו מנהל מחלקת החינוך.
2. יהיאל' יהיאל' (תרפי"ז-תרצ"ח), מחלוצי ההוראה העברית בחו"ל ובארץ ופעילי הסתדרות המורים.
3. ישראל יהודה (יש"י) אדרל (תר"ל-תש"ט), מורה ומחלווצי החינוך העברי בחו"ל. בארץ בין פעילי הסתדרות המורים והחולצות הספרים שלה (קhalta, 'הchner' ועוז).
4. אליעזר פפר (תרפ"ב-תרפ"ג), מורה ומפוני בית הספר החדש בארץ. הורה ביגנסיה 'הרצליה' וניהלה.
5. חיים בוגר (בוגרשוב, תרל"ז-תש"ג), מורה, מניחי הייסוד בחינוך התיכון בארץ. הורה בישיבת הרצליה.
6. הוא יוסף עוריחו (תרל"ג-תש"ה), מורה, ראש הסתדרות המורים ומלאחר מלחמת העולם הראשונה מפקח על בתיה הספר ולהאחר מות י' לוריין מנהל רשות החינוך.
7. מרדכי אורוחי-קריישבסקי, מורה ומנהל של בית ספר שונים בירושלים, תל אביב ועוד. ראה רשימת חברי ועד הלשון.
8. חיים הררי (תרמ"ג-תש"א), מורה ב'הרצליה' ומחלווצי התיאטרון העברי בארץ, סופר וმתרגם.
9. שמחה גוטמן הוא הסופר ש' בז'צין. ראה רשימת חברי ועד הלשון.
10. זה היה ביקורו החמישי של אחד-העם בארץ. בעקבותיו פרסם את 'סיד הפל' הנודע שלו ובו גם קטע על ניצחונה של העברית (МОבא להלן).
11. הקונגרס הציוני העשרי (באול, אב תרע"א, 1911) קיים, בפעם הראשונה בתולדות הקונגרסים

לדעתינו. (אחה"ע עיר, מדברים ע"ד "הchlטה" והרשות שעשתה עליו היישבה בירושלים הוא שאין שום הchlטה...) בירושלים סובל הדבר תמיד מהסרון מוכיר קבוע שיתמסר כלו לעובודה זו ואלמלי הסתדרה שהיא העובודה לא היה אוvr בזעדות מיוודת כו שיסד המרכז ביפן.

מר אורה קובסקי עיר, שלא המרכז אלא "קוולט"¹³ יסדה את הי"עה לשפה" ביפן. מר לילין: גם ועד הלשון בעצמו בא לידי הכרה שתפקידו איננו דוקא לברא מילים. וקרים לנו שכבר היה מעשה. המרכז אוסף כל החומר של הטרמינולוגיה במקצע החשבון. גם מר איתן שלח פעם רשימה של מילים והודיע עסוק בחמד זה בכבד-ראש וגם להבא יודה הוועד לאנשים שייערו לו בעניין זה. אך העיקר הוא בדברי מר אח"ה שעוד הלשון אינו יכול לעמוד אם לא תהיה לו הסמכות הגמורה. מיסודות העבודה שפרנס הרועד זה לא כבר אפשר לדאות שאיננו חשוב את עצמו לוועד לחקרות אלא לבחירת המלים וקובען, אבל מה שהוא קבע צריך להתקבל מהתכל.

דר' מיטמן: בקץ העבר באנו כבר לידי הchlטה בעין זה. המרכז אוסף מכל בתיה"ס את הטרמינולוגיה לחשבון. חמר זה צריך היה להמסר לוועד הלשון ואת אשר יאמר הוא בבחירתו כן יקום. גם בוגז ליתר המקצועות צדיכים לעשות ככה ולמסר את הברהה אח"כ לוועד הלשון. קשה להגין לאנשים, העובדים כל אחד במקצע שלם שאסור לו למצאו או לחפש מעצמו איו מלה ורק שיקבל מה שיתן לו הוועד מן המוכן. המורים צריכים להיות חפשים לנפשם בחדושים והמצאים ולשלוח אח"כ כז' לוועד והוא ייחילט מה לקרב ומה לרחק וממי שיותר חזק בנדון זה ניצח. פה יש ועדת הלשון ואפשר לאסוף הרבה ביפו ובשאר מקומות ולמסרו להכרעת הוועד בירושלים. וזה העצה היותר טובה

מר לילין עיר: שבין הי"סודות שפרנס הועוד ב"האר" יש אחד האומר שככל מלה צריך לחפש אוליש כמו אודודומה בספרות העתיקה.

מר אורה קובסקי: עיקר הקשי בעניין זה

לעוזר בהשגת אמצעים חמריים בשביולו¹². עתה בהיותם בירושלים היהה לי ישיבה עם חברי ועד הלשון ושמתי מהם את הסבות שגרמו להפסקת עבודתם או למיועטה ובין הסבות אלה שמעתי חדשה, בני הארץ אינם מתחשבים עם אמצעים בשביול הוועד. אני הבטחתי לבקש ולהשיג את המשמעות של הוועד. אבל במאם דברים אמרים כטיסטריך ויעבד כהונן. אפשר שאינכם רוצים למסור את כל העבודה במקצע וה רק לה, לעומת, בלבד ועל כן בקשתי את מרכז המורים לקרוא לשיבת משותפת אליו ביחיד תמצאו דרך לסדר דבר קביעה טרמינולוגית אחת בשבייל כל בתיה"ס ולא יהיה הדבר הזה בידי כל אחד לעשות בו כטוב בעניין.

זה מה שהחפצתי להציג לפניכם ואתם אם יש לכם האפשרות לסדר את הדבר ולהנהי מעין משמעת שכל בתיה"ס יתחשו בנדון זה עם דעתו של ועד הלשון או אני מבטיח להשתדל בהשגת אמצעים לעבודתו ואם לא הלא אין כל ערך לוועד ולעבדתו גם יחד.

דר' מיטמן: בקץ העבר באנו כבר לידי הchlטה בעין זה. המרכז אוסף מכל בתיה"ס את הטרמינולוגיה לחשבון. חמר זה צריך היה להמסר לוועד הלשון. קשה להגין לאנשים, העובדים כל אחד במקצע שלם שאסור לו למצאו או לחפש מעצמו איו מלה ורק שיקבל מה שיתן לו הוועד מן המוכן. המורים צריכים להיות חפשים לנפשם בחדושים והמצאים ולשלוח אח"כ כז' לוועד והוא ייחילט מה לקרב ומה לרחק וממי שיותר חזק בנדון זה ניצח. פה יש ועדת הלשון ואפשר לאסוף הרבה ביפו ובשאר מקומות ולמסרו להכרעת הוועד בירושלים. וזה העצה היותר טובה

הציוניים, ישיבה על טהרת העברית (בראשו של אוטשקין) והטייל חובה על כל חברי ההסתדרות הציונית לטפח את הלשון העברית ותרבותה.

12. הבטיח וקיים. ראה לעיל עמ' 34.

13. הוצאה הספרים של הסתדרות המורים.

לモתור. ...ובדבר הממצאים איני סמייט כי-כ, אם יעלה בידנו להגיה את היסוד למוסד שכזה ימצאו גם האמצאים. בתחום הקהיל העברי בחויל נכרת בזמנ האחרון שאיפה לעבודה קולטורית ואולי דוקא השם אקדמי ימשך הרבה תומכים ואני חשב לדבר כי רחוק שימצאו עשרים מנדבים סכומים עצומים למטרה זו. בדבר הירחון. זה ציריך להיות ע"י המוסד, אבל לא זהה העבודה העקרית שלו, אלא שזה פרט שאין עליינו לדון עכשו בו.

מר ספיר מציע: ועד הלשון שבירושלים מתבסס ומרחיב פועלתו והוא יעשה הרשות

- העלונה למחקר השפה וקביעתה.

ולעד הלשון יש עוזרים תלמידים בארץ ובוחזה לה מסופרים בבלשנים ידועים שעמם בא הוועד במ"מ תדיiri בכל הנוגע לחקירת השפה, קביעת כלילה והמלים.

ולעד הלשון יש מזכיר תלמידי בשכר ועובד של אורון חדש בשכר, באורך הוה יפרנס ועד הלשון א) מאמרם בחקרות הלשון ממוני ומוספריו התלמידים וכן מכל חוקר ובלשן. ב) הצעות מילים חדשות ממוני ומוספריו וחקירות על המילים הללו. ג) החלטות הוועד בדבר קביעת המילים אחרי מסקנות כל הנוצרים בה המשך מן ידוע.

הוועד מוסר למומחים לעבד שורות של מילים במקצועות ידועים ואח"כ הוא מבקר זה ומציין בירחון. התכוורת מכל זה היא לקבוע המילים הנדרשות לשימוש ולהברר איך ספר מלאים קבוע אם עפ"י סדר א' או עפ"י העניות והמקצועות גם ספר לכלי הלשון בתור שפה חייה.

* מר אוירבך: בדברי המציג אני רואה שהוא מתייחס בכבוד למרכו ולעוד הלשון ומדובר נבא לפניו בהצעה לברא מוסד חדש ציריך רק تحت אמצעים לעוד הלשון למען יוכל להרחב את חוג פעולתו ולבוד בקביעות.

הוא רק אפשרות העבודה של הוועד. לפני ארבע שנים מסרה אספת המורים הכללית את הסמכויות לועד הלשון וכולם מה היה חסר - השוווד מצדיו נראה פעולה ממשית. עבורי שנותם בלי עבודה, או בלי פרסום כדברי מר ילין, וההתאנוות על הוועד רבה מאד ואכן אף כשפרנס אח"כ תמצית עבדתו לא הושם לב להזה שפנוי שכבר רגילים היו בהתיחסות כו, וגם להבא אם לא תהיה לעוד אפשרות לתראות על עבדתו לא ישנה היחס הזה, כי ב כדי לקבל את החלטותיו של הוועד דרושה אמונה חזקה בעבדתו ופעולתו. נוחן אפוא לחת היכלה לועד לעבד עבודה אנטנסית ולוזה לא די ב'ימוכיר' רגיל. חבירי הוועד טרודים ושוקעים כל אחד בעבדתו ולנו הסרה טרמינולוגיה בכל המקצועות ואך בחיק השמוש של הדקדוק ולברא כ"ז דריש הרבה מן ומה יעשו בניתם החברים הצריכים לוזה; בודאי יعمل כל אחד למציא לחישוב ואח"כ בודאי לא יסכים פתאום לקבל הלויפיו של הוועד. ציריך ע"כ שייהי לועד מוכיר-בלשון שיעבד בקביעות ואו יעבור הוועד את עבדתו במהירות ובתempo גדול, וכשכל העבודה תתרכו ביד הוועד אפשר יהיה לבטל את הוועדה ביטו.

מר קריישבקי: הרבה מהדברים פה הם "קמחא טהニア". העיקר הוא שועד הלשון נמצא בתנאים לא טובים מיום הוסדו. אני מתפללא אם הוועד מדובר ע"ד חסרן ממשעת מצד החברים, אדרבה תלמיד חפצנו לקיים בנו: "עשה לך רב". ידענו שיש בחברי הוועד מומחים ובני סמרק וחפצנו לקבל מהם הכל, אבל לדאכנו לא פועל הוועד ולא עשה (או לא פרסום) מואה ולכן באונו כלנו לידי התרששות. בוגע לעודה ביטו היתה זו הצעת המנוח ספר. הדרישת למלים היה או גדולה ביטו לא רק מצד המורים אלא גם מהפועלים ובא ספר בהצעתו ואנו נמשכנו אחריו. עשינו הוא העיקר שתהייה היכלה לועד הלשון לעבדו וכל הדברים הם

* לא נופר קודם קודם כ משתף בישיבה. המלצה"ד.

פעמים בשנה – כי אם לא יצרכו למלא אותו בדברים פחותי-עדך די 2000 פר'. מלבד זאת צריכים גם שאר החברים במרכזהו לבא על שכרם, מכאן שתהיה להם עבודה תדירה וצריך להקציב להםقارب עאלפים פרנק. להוצאות הלשכה 500 פר' הרי סיה ארבעה עשר אלף פרנק לשנה.

מר יליין: גם זה אין עליינו לשוכח שצריך להבטיח את האנשים שיזמינו לעבודה זו ולמצער לשלש שנים. בוגרנו לירחון חושב אני שדי לכל יותר רבען ולוחה יספיק 2000 פר'. הוא מסכים שלחברי הוועד צרייך יהה לשלם מפני שעלייהם יהיה להתאסף לכ"ה פעמים בשבוע.

מר ספיר חושב: שהירחון צרייך להיות דוקא קבוע בכל חדש. לחיקורת הלשון אמן די ברבעון או רק שלשה ספרים בשנה, אבל בירחון זה תהינה גם הוצאות מילים ולפיכך יש צרייך באורגן שיצא לעיתים יותר קרובות ובתדירות.

אחר מיום מתLLLבל התקציב שהוצע מאה היור לסטודנט להקציב 3000 פר' במקום 2500 2500 פר' לשנה.

בדבר הצעת מר זוטא למלא את ידיו לבא בדברים עם מר וליקובסקי לכשייה ברוסיה מHALיטים לדוחתה עד שיבא הנה מר זוטא ויתברר עד כמה מתאימות דעתיו לדעות היישיבה המשותפת. –

י. אורקובסקי
מ. קרייבסקי

הועתק (בקיצורים) מפרוטוקול, שפטבו,
כל הנראה, מ' קרייבסקי. (מארכין
האקדמיה ללשון העברית).

היינריך: השאלה התבררה למדי. כלנו מסכימים שהשם אקדמי אינו מתאים; ואולם שאלת השם אפשר להשאיר לאח"כ. פה יש שתי הצעות עיקריות: 1) להרחיב את חוג פעולתו של ועד הלשון בירושלים. 2) לברא מוסד חדש מחבר חכמים בלשנים שונים בירושלים. ברב של שלש נגד שניים (אחד לא חוה דעתו) נתתקלה הצעה א".

מר יליין: אבל אפשר למגו את שתי ההצעות ולחברן יחד, לא להבליט שיש הבדל בין הצעתן ובין ועד הלשון.

מר אדרל: ויש להוסיף במכח אליזו' שפה בירושלים עשו עפ"י התמודדות עצמית אלא שאין להם אמצעים: בעיקר צרייך למסור לו הצעתנו אנו בזורה כזו כאלו אנו מציעים לפניו מה שהוא מציע.

מר קרייבסקי: ישום להוציאו אותו מטעותו שלא חשוב שהוא "מלון אקדמי" כמו אצל אחרים, אפשר שווה יהיה כעין הכנה למילון כזה. –

היינריך: לאחר ההחלה שתתקבלה לא נשאר לנו אלא לקבוע את התקציב שאנו מציעים לפני הנדבנ"י כבקשתו. לפי דעתך לא די רק במוכר בלבד שיקבל שכרו, אלא נחוץ שם ראש ועד הלשון או העורך יהיה בשכר קבוע ומספיק שיוכל להתמוך רק לעבודה זו בלבד ולא יעסוק בענייני ועד הלשון רק בין שאור בעבודותינו שכן עיקר לו, ומכך שהוא מוכחה מוכחה להיות בר-טמיכא ומספרסם, הרי מובן שהשכר יותר קטן שאפשר להציג לפניו הוא המשת אלפים פרנק לשנה, למוכר 2500 פר'. להוצאות הירחון, לפחות לפי דעתך מספיק אם יצא חמיש

14. הכוונה לאירוע בן-יהודה. מן הדברים שכאן ניפור המתה, שבינו לבין משתתפי היישיבה וחברי ועד הלשון בכללם.
15. שמעון ייחיאל וליקובסקי (תריט-תרצ"ח), איש עסקים ונדבן, וביחוד עשה בתחום הספרות והתרבות העברית. היה המ"ל של הקבצים לעניינו לשון שפתוני, שיצאו במוסכמה ובפרלין, ושל כתבי האוניברסיטה ובית הספרים בירושלים, שיצאו עוד לפני יסוד האוניברסיטה העברית בירושלים. פרסם גם מחזות ומאמרים.